

vinogradništvu), pridobivati bi bilo mleko za dojenčke, za zdravilne kure itd.

Kajpak bo marsikdo rekel, da je vse to godba bodočnosti. Toda konsum si je treba v to vzgajiti in ne čakati, da se sam pojavi. Primerna propaganda zmere tudi to.

Kar bi še mleka preostajalo, bi ga bilo po mojem mnenju najuspešneje pridelovati v prvi vrsti v dober sir. Propaganda bo tudi tu sterala svoje in našemu siru našla v državi, doma in proti jugu, dober trg. Z ne najboljšo kakovostjo in še posebno, ako oddajamo prmetu premlad sir — še dolgo ne bomo prišli v sirarstvu na zeleno vejo. Premladega sira ni tiščati v prodaj, četudi kmet denar potrebuje. S primerno organizacijo proizvodnje in distribucije, bi ne bilo težko kmetovalcu omogočiti izplačilo večjega dela izkupička razmeroma zgodaj, ostali superplus pa po dejanski prodaji. Pa tudi ondi ni sira prodajati premladega, kjer se javlja živahnejše povpraševanje, ker s tem trpi glasovitost in dobrota blaga ter vsled tega tudi — cena.

Da se izvedba naznačenih smeri omogoči, morajo pridelovalci, mlečna industrija in trgovci složno, organizirano in smotreno postopati,

pridelovalci ter industrija pa si morajo dati dopovedati, da le na dobroto in kakovost strogo obeleženo in kontrolirano, t. j. tipizirano, enotno blago more omogočiti ugodnejše vnovčevanje. Zato pri proizvodnji ni odklanjati strogih in najstrožjih predpisov ter kontrole, kajti čim strožji so le-ti, tem večje je zaupanje v dotično blago, temboljša je reklama in zato tudi njegova cena, tem lažje je vnovčevanje.

Dokler pri nas ne prevlada zavest, da se mora pridelovalec ravnati po zahtevah trga, toliko časa ni izgleda, da bi za naše splošno mlekarstvo nastopili boljši časi in s tem boljši časi uspešnega obratovanja kmetije, čas izhoda iz našega današnjega siromaštva, iz težke agrarne krize ter prehoda k ustvarjanju boljšega blagostanja naroda sploh.

Pred par leti vsled trme nekaterih neuvidevnih zastopnikov pridelovalcev razbita nastojanja za ustanovitev «Slovenskega mlekarkega društva», ki naj bi nastopilo pot za izboljšanje uspeha našega mlekarstva naj bi se poživila, zavlada naj bi strpljivost in uvidevnost, ki jim bo tuje vsako strankarstvo, in naš gospodar bo kmalu videl, da se mu kmetovanje izplača.

S. ŠANTEL:

NEKAJ O SLOVENSKEM NARODNEM ORNAMENTU.

Koga naj poslušamo v srčiti borbi, ki se vrši pri nas za slovenski narodni ornament in proti njemu? Ali one, ki mislijo, naj sploh ne gojimo razen narodne nobene druge ornamentike, ali one, ki zanikujejo obstoj narodne ornamentike, ali pa tiste, ki vsaj stojijo neomajno na stališču, da je to, kar imenujemo «narodni ornament», tvorba stare dobe, ki je za sedanji čas že davno preživljena?

Menim, da niti eni niti drugi niso na pravem potu. Ornamentika je, kakor znano (glej članek «Zakaj nam ugaja ornament» v lanski Vodnikovi Pratici), specialno umetniško polje velike prostranosti. Če smatramo, da je za našo kulturo potrebno, proučevati umetnost v drugih panogah iz splošnega svetovnega vidika, zakaj bi to ne smelo veljati tudi za ornamentiko? In kar je glavno: kdor ve, kakšne so naloge ornamentike, komur ni neznano, kaj so dosegli drugi narodi v tem oziru že pred nami in kakšne so možnosti, ki se še odpirajo ustvarjajo-

čemu ornamentiku, skratka, kdor pozna ornamentiko, ta bo morda še prav posebno cenil uspela dela naših modernih ornamentikov. Onim pa, ki se jim zdi nedopustno, da se v našem času bavimo z narodno ornamentiko, bi staval samo vprašanje: Zakaj bi morali za ornamentiko veljati drugačni zakoni, kakor za pesništvo in muziko? Narodno pesem gojimo pri vsaki priliki ter skrbimo zato, da ostane živa med narodom. Z narodno muziko se ponašamo radi in jo morda širimo nevede izven meja naše ožje domovine — slovenske rapeve slišiš povsod v naši državi —; a ornamentika naj bo izključena iz našega srca, ker to nekaterim bojevitim mednarodnjakom ne ugaja? Odgovor na ta vprašanja naj bo sledeča razprava.

Ornamentik, ki se hoče poglobiti v način ustvarjanja naših prednikov in prednic v ornamentiki, bi moral čim boljše poznati motivično in kompozicijsko vsebino narodnih orna-

mentalnih del. To bi dosegel najbolje s tem, da proučuje taka dela med narodom samim, da si tako nabere dovoljno množino potrebnega gradiva, iz njega izloči, kar ni dovolj zanimivo ali kar ni dovolj pristno, in slednjič razvrsti ostalo gradivo z ozirom na vsebino tako, da si more ustvariti pravilno sliko o vrednosti nabranega materiala. V tem oziru nam

Sl. 1. Listne oblike.

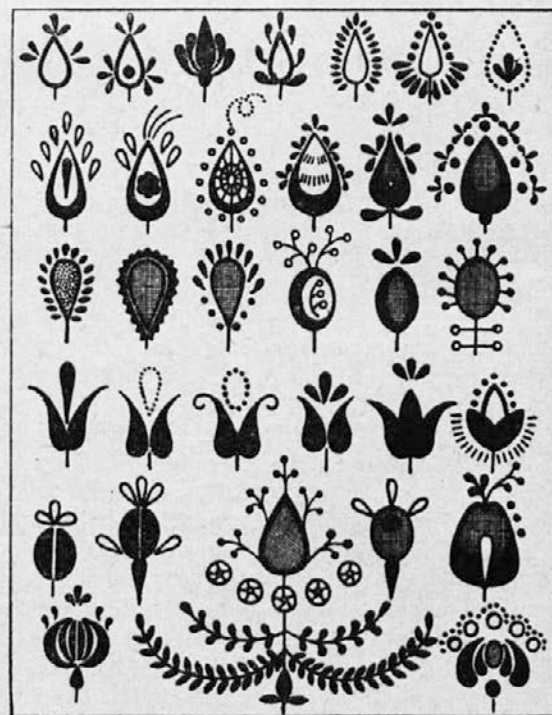
dobro služi obširno delo prof. Siča,* ki je nabral in izdal s hvalevredno marljivostjo dokaj zelo uporabnega gradiva. Iskanje izvirnih ornamentov olajša nadalje razveseljivo dejstvo, da so nastale pri nas že zbirke takega gradiva, med katerimi mcramo v prvi vrsti omeniti lepo zbirko v ljubljanskem Narodnem muzeju, zbirko prof. Grebenca, gospoda Sadnikarja v Kamniku i. dr.

Namen pričujočega članka ne more biti, da bi podal v reprodukcijah tako verno zbirko, ker bi bilo gradivo preobširno in bi daleč presegalo možnost reproduciranja v tako omejenem delu, kakor je to. Zbirka narodnih ornamentov, ki bi verno reproducirala celotna dela,

* Albert Sič: Narodne vezenine na Kranjskem, Narodni ornamenta na pirhih in kožuhih in Narodni ornamenta na pohištvu in orodju. Oblastna založba šolskih knjig in učil v Ljubljani.

kakor so bila ustvarjena med narodom, bi pa tudi obsegala mnogo praktično neuporabnega materiala, torej balasta, kar bi zopet ne odgovarjalo namenu te razprave, ki hoče podati predvsem nekaj praktičnih migljajev.

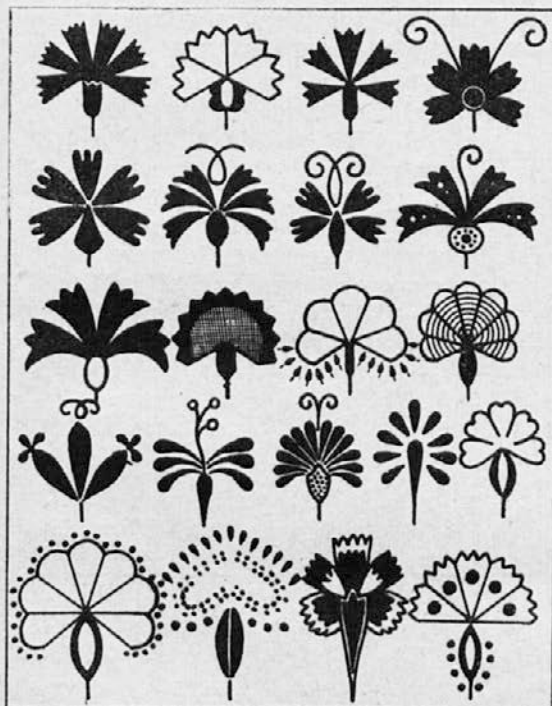
Kaj je sploh narodni ornament? Za znanstvenika in etnografa gotovo vsak ornament, ki ga je neuki, naivni član našega kmeškega naroda izdelal brez ozira na to, ali je bil idejno originalen, ali je pa bil pod vplivom onih okrasov, ki jih je videl izdelovalec v cerkvi itd. Za današnje pojme narodnega ornamenta v izobraženi javnosti pa je merodajno za narodni ornament, da ima v svojih izdelkih neko posebno noto, v kateri se razlikuje od ornamentov, ustvarjenih od izučenihi ornamentikov a tudi od narodnih ornamentov drugih narodov. Po takem pojmovanju bi morali imenovati narodni ornament samo oni od naroda ustvarjeni ornament, ki kaže v svojih motivih in v načinu izvedbe teh motivov karakterističen značaj, ki ga moremo smatrati slovenskim. Oba načina pojmovanja sta upravičena. Prvi je neobhodno potreben za kritično presojanje takih ornamentov, a prepustiti ga hočemo predvsem znanstvenikom. Drugi je edino merodajen za praktično ustvarjajočega ornamentika. Zato je po-

Sl. 2. Popki.

trebno, da si iz velike množine narodnega blaga izberemo ono, kar smatramo dovolj značilno za studij in za uporabo narodnega ornamenta.

Težko je govoriti o slovenskem značaju naših ornamentov, če nimamo prilike primerjati jih s sličnimi deli drugih narodov. Če n. pr. govorimo o motivični vsebini in da je sloven-

Sl. 3. Nageljček.

ska v teh ornamentih uporaba gotovih motivov, kakor so srce, nagelj, rožmarin in roženkraut, pridemo takoj na napačno pot. Že same besede, ki označujejo te cvete, so nemškega izvora. Ne motive kot take, ampak n a č i n, kako so narisani oziroma izdelani, moramo opazovati. Če izgovorimo n. pr. besedo «nageljček», je končnica ono, kar da besedi slovenski značaj ali takorekoč slovensko obleko. Tako vidimo tudi v ornamentiki, da tvorijo gotovi pridatki in majhni okraski poseben ornamentalni značaj in čar takih ornamentalnih motivov.

Gotovo je, da se tudi ti okraski motivov pojavljajo v podobnih variacijah pri narodni ornamentiki naših sosedov. Saj so deloma tehnično utemeljeni. (Prim. male kroge, lističe, pike itd. pri belem vezenju vseh narodov.) In vendar — drugi delajo drugače! Toliko romantizma pa nam mora biti dovoljenega, da

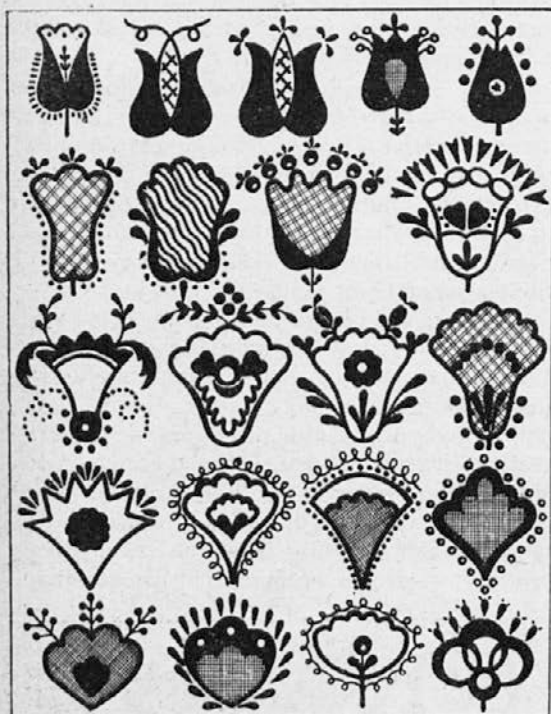
se radujemo, če opažamo pri teh okraskih, da nas posebno spominjajo na podobne okraske pri drugih slovanskih narodih in če na temelju takih opazovanj ponosno trdimo, da naš ornament ni izgubil svojega praslovanskega značaja.

Nasprotnikom negovanja slovenske ornamentike pa bodi povedano še to: Narodno ornamentiko goje z veliko vnemo vsi slovanski narodi in gojili bi jo tudi drugi — če bi jo imeli... —, goje jo z velikim uspehom doma in z namenom pokazati svoja dela tudi na mednarodnem trgu. Kdor je videl mednarodno razstavo dekorativne umetnosti v Parizu, mi mora priznati, da je budilo največ zanimanja to, kar so posamezni narodi pokazali zase značilnega. Zato so uspeli hrvatski, češki in drugi oddelki. Gojitev narodne ornamentike ima pa še ta veliki pomen, da omogoča ustvarjati ornamente trajne vrednosti. Trenutni uspeh hipermodernih ekstravaganc na ornamentalnem polju sicer užge gledalca in prekaša radi svoje — če tudi v mnogih slučajih prisiljene — originalnosti in zanimivosti druga tovrstna dela. A kar je bilo še ustvaritev, ki so bile posledica dnevne mode, vse je bilo do sedaj še zapisano prezgodnji smrti. Modnim izdelkom in najsibodo izdelki v področju ornamentike ali umetnosti

Sl. 4. Vrtnica.

sploh, je usoda dodelila kratko življenje. Narodni ornament pa ne more postati nemoderen. Narodni ornament ni moda, ampak je slog. To je vzrok, da me ne plašijo eventualni prigovori in da si upam tudi v letu 1929. propagirati zmisel za čim večje in intenzivnejše udejstvovanje v narodni ornamentiki.

Sl. 5. Enosimetrične cvetne oblike.

Obseg tega članka mi, kakor rečeno, ni dovolil, da bi podal izčrpano zbirko narodnih motivov. Zato sem se omejil z malimi izjemami samo na eno panogo narodne ornamentike ter sem si izbral v ta namen izdelke v belem vezenju, ki sem jih dobil na vpogled v Narodnem Muzeju. (Zato izrekam ravnateljstvu na tem mestu posebno zahvalo.)

Vsa dela, ki sem jih proučeval v ta namen, predstavljajo kompozicije večjega ali manjšega obsega z uporabo večje množine motivov. Najznačilnejše izmed teh motivov sem iz teh kompozicij izrisal ter jih uvrstil po vsebinskem redu, kakor bomo videli na sledečih slikah. Prej bodi še naglašeno, da imamo pri slovenski ornamentiki opraviti po veliki večini z rastlinskimi motivi, le redkeje z drugimi, kateri se dajo uvrstiti po vsebini med iz narave zajete motive. Razmeroma redki so tudi abstraktni motivi, kakor geometrični in drugi svobodno iz-

mišljeni. Pač pa vidimo nebroj malih geometrijskih oblik, kakor so majhni krogi, pike itd., ki jih pa moremo smatrati samo kot okraske glavnih motivov, ki so kakor rečeno po večini rastlinski.

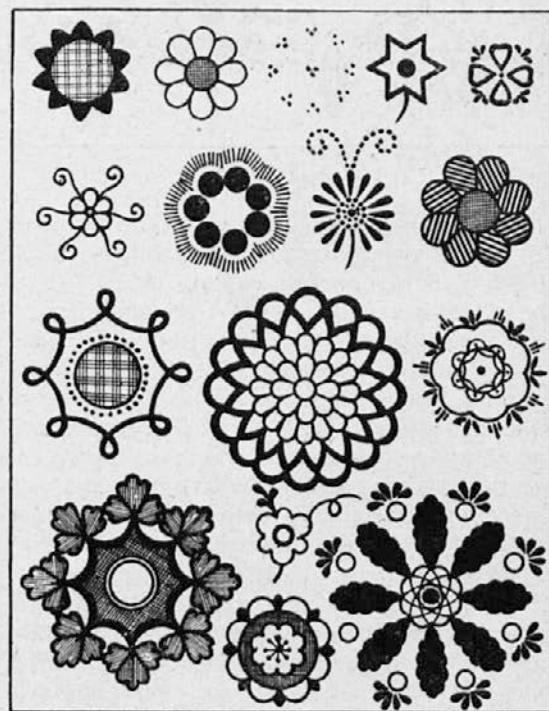
Rastlina s svojimi glavnimi vidnimi deli: pecljem, listi, popki, cveti in sadi prevladuje torej v slovenski narodni ornamentiki.

Sestavljalcu narodnih ornamentov v slovenskem duhu je torej predvsem potrebna zbirka takih rastlinskih motivov.

Da sem ubral to pot in ne cno, ki jo je uporabil zbiratelj narodnega gradiva prof. Sič, kateri je v svoji zbirki priobčil celotne kompozicije iz vezenin, je imelo dvojen namen: 1. sem to storil iz praktičnega vzroka, da bi napravil s tem tvarino preglednejšo, kajti celotne kompozicije, prerisane enostavno iz vezenin, bi začetniku pokazale obenem preveč gradiva ter bi odvrčale od njega pozornost onega, kar mislim, da je važno povedati; 2. pa bi — kakor že naglašeno — obremenili to zbirko z balastom, ki bi otežkočil tehnično izvedbo reprodukcij v tem delu.

Sedaj pa k posameznim slikam!

Slika 1. prinaša listnate ali vsaj take motive, ki se dajo uporabiti v kompozicijah kot listi.

Sl. 6. Dvo- in večsimetrične cvetne oblike.

Kakor je v vseh tovrstnih kompozicijah list v sestavi in že radi svoje vsebine podrejen cvetu, kateri ima navadno dominujoče mesto v ornamentu, tako je oblika listnih motivov po večini velike važnosti za značaj, ki ga hočemo podati ornamentu. Premnogokrat so naši ornamentiki grešili baš pri listu. Narisali so si kompozicijo ter uvrščevali cvete na vidnih mestih,

Sl. 7. Srečne oblike.

ostali del ornamenta pa so izpolnili z listnimi oblikami, ki so po svojem značaju spominjali na češke ali celo renesančne in druge ornamente. S tem so nehote uničili pravi slovenski značaj ornamenta. Če hočemo torej slednjega očuvati, moramo pri risanju listnih oblik biti kaj previdni in vestni. Čeprav morem radi omejenega prostora priobčiti v sliki 1. le del vseh vrst listnih motivov, razvidimo že iz te skupine, da je množina različnih stilizacij lista v narodnem ornamentu dokaj velika. Dala bi se povečati pri primernem prostoru tudi na več takih slik. Značilno za te stilizacije je, da učinkujejo predvsem radi svoje mnogoličnosti v izvedbi. Listje samo kaže oni živahni, skoraj bi rekel, šegavo humoristični značaj, ki ga ima splošno slovenski narodni ornament. Ni tu glavno oblika lista kot taka, pač pa okraski, s katerimi so te oblike opremljene.

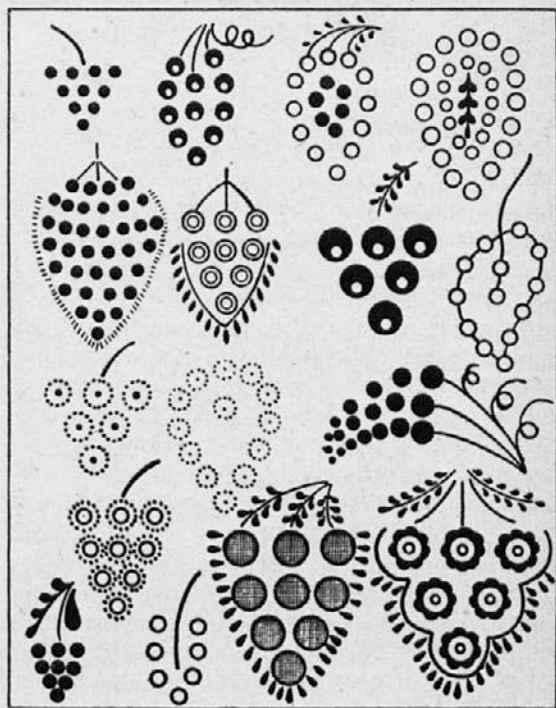
Se večjo raznolikost nam kažejo cvetni motivi. Razvrstiti se dajo v sledeče glavne skupine:

- popki, sl. 2.
- nageljčki ali klinčki, sl. 3.
- rože (vrtnice, «gavtrože»), sl. 4.
- cvetne oblike z eno simetralo (oblika ke-liha), sl. 5.
- cvetne oblike z dvema in več simetralami (zvezdne oblike), sl. 6.
- razne cvetne oblike.

Botanik bi stal pred težko nalogo, če bi moral vsakemu izmed teh motivov dati svoje pravo ime. Mnogokrat je podobnost stiliziranega cveta z naravnim tako majhna, da bi bilo morda bolj upravičeno smatrati cvet za svobodno izmišljeno tvorbo. Tako vidimo med listi uporabljene oblike, ki bi jih mogli uvrstiti med popke ali celo med cvete (mali krogi), med cveti zopet take, ki bi smeli biti v skupini srčnih oblik itd. Zato imej gornja razvrstitev samo namen olajšati pregled obilnega motivičnega gradiva, ki ga nahajamo v tej vrsti ornamentov.

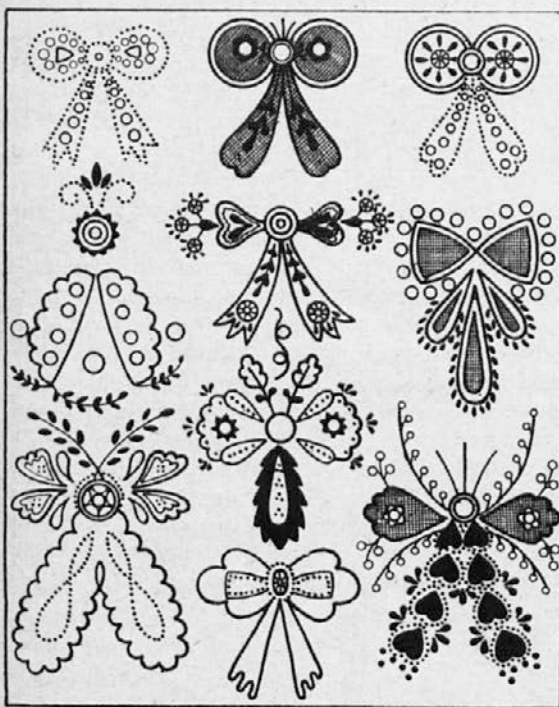
K tem motivom treba prišteti še

- grozd, sl. 8. in
- srce, sl. 7., ki se posebno pogosto ponavljata.

Sl. 8. Grozd.

Vsi ti motivi, ki jih vidimo v nešteti oblikah na naših pečah, govore svoj jezik, oni naš ljubki in pestri narodni jezik, ki ga poznamo iz narodnih pesmi in melodij.

Sl. 9. Pentlja.

Kruto bi bilo, če bi hotel radi posebnega označenja teh mičnih oblik, jih takorekoč secirati in opisovati drugo za drugo ter jih primerjati z izvirnimi oblikami bodisi iz narave ali iz drugih slogov. Menda ga ni človeka, ki bi ne spoznal že pri površnem gledanju teh motivov one posebnosti, ki jih razlikuje od individualnih umetniških tvorb raznih časov.

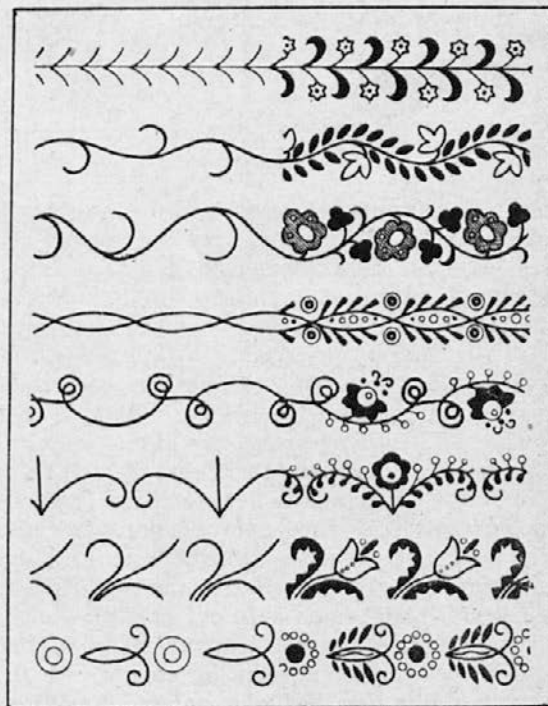
Risarjem pa, ki stoje pred nalogo, da sestavijo s pomočjo takih motivov lastne kompozicije, bi svetoval, naj prerišejo zbrane motive najprej točno. Po daljši vaji jim bo lahko narisati še druge oblike v istem značaju, ne da bi prišli v nevarnost, da bi vtihotapili v ornament tuje motive, ki bi kvarili enotni in pristni značaj ornamenta.

Da je pričujoča zbirka motivov zelo nepopolna, menda ni potrebno ponovno naglaševati. Vendar pa ne smemo pozabiti, da naše bogastvo na etnografskem gradivu ni brezmejno. Kdor ima torej priliko videti katerosibodi staro in pristno delo v tem našem slovenskem načinu, stori za našo kulturo važno delo, če

ga ohrani vsaj z risbo ali fotografijo, če že ni v položaju, da pomaga z njim povečati eno naših narodopisnih zbirk.

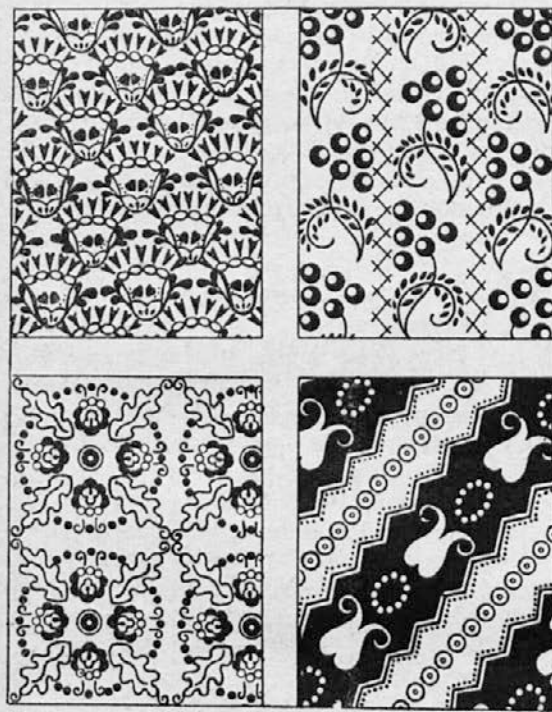
Vprašanje je zdaj, ali smemo te motive uporabljati poljubno in ali ohranimo njih značaj tudi v svobodnejših sestavah, s katerimi se prilagodimo modernim potrebam.

Strogo vzeto bi morali reči: Tip narodnega ornamenta se ne izraža samo v motivičnih posebnostih, ampak ravno tako v kompozicijski. Zato se ne bi smeli pri posnemanju narodnega ornamenta oddaljiti od prvotnega načina uporabe teh motivov. S tem strogim stališčem, ki bi ga zagovarjali gotovo etnografi, bi pa onemogočili uporabo takih ornamentov pri raznih delih, ki jih rabi sedanja doba. Na ta način ne bi bilo mogoče okrasiti v tem stilu niti modernih oblačil, raznih ročnih del, grafičnih del, kakor diplome, platnice knjig, okvirje ilustracijam itd. Če pomislimo, da se stavljajo podobne zahteve pri vseh prilikah, kjer je treba z ornamentiko naglasiti slovenski značaj kakega dela, in če pomislimo, da drugod cvete moderna umetna obrt, ki se hrani z narodopisnim blagom (Bosna, Dalmacija, Moravska itd.), bomo pač brez oklevanja opustili to gotovo prestrogo stališče ter ga raje prepustili poklicnim etnografom.

Sl. 10. Sestavljanje bordure.

Slediti hočemo rajše utemeljenim praktičnim zahtevam naše dobe ter se bomo skušali kljub temu bližati tudi v kompozicijah po možnosti sestavnim posebnostim narodnega stila. Te podrobnosti bi se dale opredeliti približno takole:

Sl. 11. Sestave ploskovnih vzorcev.

a) temelj vsaki kompoziciji v borduri ali v sklenjenem prostoru, je glavna poteza, ki daje rastlinam svojo smer. Z njo začni vsako kompozicijo.

b) Ne uporabljaj samo enega motiva, ampak več različnih. Enotnost kompozicije radi sorodnosti motivov s tem ne trpi.

V ostalem veljajo za te sestave vsa pravila, ki sem jih navedel v prej omenjenem članku lanske Pratique.

Sl. 10. nam kaže nekaj primerov uporabe narodnih motivov v borduri. Začetek kompozicije je označen v levem neizpolnjenem delu vsake bordure. Ker so te bordure razmeroma ozke, je seveda raznoličnost motivov omejena. Pri bordurah širšega obsega bi se dala povečati pestrost celotnega motiva z večjim motivnim bogastvom.

Zelo lepa je tudi uporaba narodnih motivov pri ploskovnih vzorcih, dasi smo baš pri teh

prisiljeni oddaljiti se najbolj od njih prvotne uporabe. Kot ploskovni vzorec na originalnih narodnih delih smemo sicer smatrati enakomerno raztresene male šopke ali vejice, kakor jih često srečamo na pečah v okolici glavnega šopka. Vendar pa primeri na sl. 11. dokazujejo dovolj, da tudi drugačen način sestave ohranjuje radi značilnosti motivov svoj posebni korlrit.

Najtežja, pa tudi najhvaležnejša je uporaba narodne polnitve v danem sklenjenem prostoru. Ne da bi hotel s tem vplivati na naše ornamentike, hočem vendar izraziti mnenje, da bo treba pri večini teh sestav ohraniti kompozicijsko obliko šopka, ki ga najpogosteje srečavamo pri pečah.

Praktik bo vedel, da tvori pri takih sestavah največjo težavo začetek. Pri proučevanju teh začetkov sem našel v glavnem sledeče varijante na pečah:

- a) pečlje združuje pentlja (trak, «mašna»), gl. sl. 9.
- b) pečlji izhajajo iz košarice.
- c) pečlji izhajajo iz srca in
- d) pečlji tvorijo brez vezave s svojo (paralelno) lego samo na sebi dovolj dekorativni začetek.

Sl. 12. Dekorativna polnitve pravokotnika v narodnem slogu.

Na drugih narodnih delih vidimo poleg tega skoraj vedno

e) majoliko ali vazo, iz katere izhajajo peclji.

Slika 12. nam kaže primer take ornamentalne polnitve, pri katerem je bila naloga izpolniti pravokotnik z ornamentom v narodnem stilu.

Menda ne bo odveč, če končno še enkrat poudarim, da sem si izbral za gradivo tej studiji samo eno vrsto narodnih motivov. Za dela v eni barvi bo to utegnulo zadostovati.

Vsakomur je pa znano, da je naše etnografsko bogastvo dokaj večje ter da najdemo obilo gradiva na kožuhih in na drugih oblačilih,

ravno tako na slikanih dekorativnih delih, na skrinjah, na pohištvu, na panjskih končnicah, na hišah samih, a tudi na svetih podobah, na posodah itd.

Poleg vsega tega pa ne smemo pozabiti na rezljane in sploh lesene predmete (preslice, žličniki, okvirji itd.), ki nudijo zelo mnogo gradiva. A vse to je žal za praktične namene risarjev kolikor toliko nedostopno, ker leži v najboljšem slučaju v omarah naših etnografskih zbirk. Zato je treba tudi na tem mestu pozdraviti namero, da se izpopolni in razstavi čim prej naša lepa in povečana etnografska zbirka v Narodnem muzeju v Ljubljani.

DR. PAVEL V. BREŽNIK:

BRETANIJA IN BRETONCI.

Bretanija je velik polotok na severozapadu Francije, ki leži kot klin med Atlantskim oceanom in Rokavskim prelivom. Ima obliko trikotna, katerega vrh moli proti zapadu daleč ven v morje. Bretanija je visoka planota, sestavljena iz granita. Gričevje, ki se dviga v njej, dosega komaj višino 400 metrov. Večjih rek v deželi ni.

Splošni vtis, ki ga ima potnik v Bretaniji, je veličastna enoličnost. Med ogromnimi granitnimi skladi in skalami raste hrastje, toda imamo tudi majhne, a lepe pašnike in zelene trate ter pustinje, porastle z rdečo reso ali rumenim bodičevjem. Človeku se zdi, kot bi hodil po Krasu ali kje v našem Primorju, samo da je mesto apnenca granit. Tudi zelenja je nekaj več, toliko golega kamenja kot na Krasu v Bretaniji ni videti. Polja in pašniki so obdani z zidovi iz nabranega kamenja, ki jih tu pa tam prepreza bršljan. Morje, ki obdaja Bretanijo, pa ni modri Jadran, temveč temnosivi in rjavi Ocean, oziroma Rokavski preliv. To temačno vodovje, ki objema deželo, ji daje nekaj težkega, turobnega in resnega. Zajedlo se je globoko v zemljo ter jo tako zglodalo, da štrle iz vode čeri in skale, večji in manjši otoki, ob katere neprestano udarja peneče se valovje. Kljub temu, da je granit eden najtrših kamnov, ga je v dolgi dobi mnogih stotisoč let voda le premagala. Pogled na razburkano valovje, ki pridivja iz širine oceana in zadeva ob strmo bretonsko skalovje, je tako mogočen, da ostane človeku neizbrisno v spominu.

Bretonsko podnebje ni ravno privlačno: je čisto primorsko podnebje, ni mrzlo pozimi, ni vroče poleti. Solnce nima dovolj moči, da bi grozdje dozorelo. Pogosto dežuje in zrak je vlažen, kajti veter prihaja skoraj neprestano z morja, bodisi z ene, bodisi z druge strani. Nizko po zraku se skoraj stalno vleče topla sopara in meglene proge, ki delajo otožen vtis.

Bretanija je uboga, nerodovitna dežela in prebivalstvo od poljskih pridelkov ne bi moglo živeti. Vendar morje deloma nadomešča revščino zemlje: Bretonci živijo predvsem na morju in oceanskemu vodovju se ima zahvaliti za velik del svoje trgovine in industrije.

To je v glavnem značaj te dežele, ki je radi svoje posebnosti in različnosti od ostalih delov Francije vedno privlačevala Francoze in tujece in jih bo še v bodoče.

Oglejmo si najprej v glavnih obrisih zgodovino te posebne dežele. Kdo so bili prvi prebivalci tega polotoka, ki leži osamljen proč od vseh večjih prometnih zvez, ne vemo. Zapustili so nam pa spomenike, ogromne sirovo oklesane skale, ki so jih postavili posamič ali v dolgih vzporednih vrstah. Občudujemo jih še danes, kajti ni nam razumljivo, kako so mogli postavljati te velikanske kamne. Celotna naša dandanašnja tehnika bi bila takemu delu komaj kos. Prazgodovina Bretanije je torej zavita v skrivnostno temo in le malo verjetno je, da bomo mogli vanjo prodreti. Prvi zgodovinski, to se pravi v zgodovini znani prebivalci Bretanije so bili Kelti ali Galci, ki so tvorili